

Publiekssamenvatting Eindrapport Bioveiligheidsonderzoek

In het PPS-project “*Risico Vogelgriep: insleeproutes en bioveiligheid*” hebben dierenartsen, plaagdier- en vogelexperts en epidemiologen samen met veehouders acht verschillende pluimveebedrijven onderzocht op bioveiligheid. Het ging om bedrijven met vleeskuikenouderdieren, (biologische) leghennen, reguliere vleeskuikens, Beter Leven 1-ster vleeskuikens en vleeseenden. Met behulp van bedrijfsbezoeken, gesprekken, hygiënescans, cameramonitoring, fluorescentietesten en inspecties werd onderzocht waar in de dagelijkse praktijk nog winst te behalen is.

Sterke basis, maar dagelijkse uitvoering cruciaal

Op alle bedrijven waren technische randvoorwaarden aanwezig. Er waren scheidingen tussen ‘schone’ en ‘vuile’ zones, mogelijkheden voor kleding- en schoeiselwissel, aandacht voor bezoekershygiëne en plaagdierbeheersing, en vaak een grotendeels verhard en overzichtelijk erf. Veehouders toonden een duidelijke bereidheid om verbeteringen door te voeren. Op meerdere bedrijven werden tijdens of kort na het onderzoek al aanpassingen gedaan. Tegelijkertijd bleek dat bioveiligheidsrisico’s niet alleen worden bepaald door het hebben van adequate voorzieningen, maar vooral door het dagelijkse gebruik ervan. Kleine maar terugkerende handelingen kwamen regelmatig voor, zoals lopen op sokken in het vuile gedeelte en daarbij overstappen naar het schone gedeelte op sokken, het incidenteel passeren van een deur zonder schoeiselwissel, het weinig wassen van de handen met water en zeep in de voorruimtes en het kruisen van schone en vuile looproutes. Ook werd bedrijfskleding soms in meerdere stallen gebruikt. Videocamerabeelden en fluorescentietesten maakten zichtbaar dat dit leiden tot onbedoelde en ongemerkte versleping van mogelijk gecontamineerd materiaal.

Logistiek: kwetsbare schakel

De aan- en afvoer van eieren, dieren en materialen bleek een kwetsbaar moment. Hoewel wielen van transportwagens en het schoeisel van de transporteur vaak werden gedesinfecteerd, kan dit in de praktijk een schijnzekerheid geven. Videocameramonitoring en fluorescentietesten lieten zien dat vervuiling van buiten gemakkelijk de eieropslag kan binnenkomen en zich vanaf daar verder door het bedrijf kan verspreiden. Gerichte reiniging en ontsmetting van eieropslagruimten en looproutes na risicovolle momenten, zoals eierafvoer, blijkt vaak effectiever en beter uitvoerbaar.

Onderschatte routes via kleine openingen in stalgebouwen

Kleine bouwkundige gebreken en moeilijk afsluitbare wintergartens boden toegang voor insecten, zangvogels en in beperkte mate knaagdieren. Piepschuimkevers bleken zich onder deuren van binnen naar buiten en andersom te kunnen verplaatsen. Daarnaast kwam bij veel bedrijven regenwater onder deuren van stallen of afsluitgordijnen van overdekte uitlopen (wintergartens) door. Fluorescentietesten lieten zien dat regenwater daarbij aanzienlijke hoeveelheden vuil en stof van het erf naar binnen kon transporteren, soms zelfs direct in het diervverblijf. Dit onderstreept het belang van goede afdichting, afwatering en structureel onderhoud van bedrijfsgebouwen als onderdeel van bioveiligheidsmaatregelen.

Vogels en overige dieren op en rond het erf

Op meerdere bedrijven werden honden en (verwilderde) katten waargenomen op het erf en rond de stallen. Deze dieren kunnen indirect bijdragen aan insleep of versleep van besmet materiaal, vooral wanneer zij in contact komen met wilde vogels, karkassen of mest. Mogelijke risico’s door watervogels hingen vooral samen met nabijgelegen waterpartijen, seizoens- en weersinvloeden en tijdelijke foerageermogelijkheden door akkerbouwactiviteiten. Hoewel overdag geen grote aantallen wilde watervogels op het erf werden waargenomen, kan niet worden uitgesloten dat soorten zoals wilde eenden zich ’s nachts foeragerend ongezien rond stallen en in uitlopen begeven en daarbij de bedrijfsomgeving contamineren. Ook werden veel erf- en zangvogels, waaronder huismussen, kwikstaarten, spreeuwen, kraaiachtigen en duiven, gezien bij stallen, daken, voersilo’s, nabij ventilatieopeningen, in gebouwen met opslag van strooisel, voer of mest en incidenteel in wintergartens.

Deze soorten kunnen fungeren als bruggastheren door het vogelgriepvirus in de omgeving op te pikken en naar de directe stalomgeving te verspreiden. Vogelactiviteit bleek sterk samen te hangen met voedselbronnen, zoals voerresten rond silo’s en piepschuimkevers die uit stallen kwamen, wat het belang van goed gebouw- en erfbeheer onderstreept.

Conclusie

Goede bioveiligheid zit zowel in de structuur van het bedrijf als in de dagelijkse gewoontes. Consequente routines en heldere looplijnen die zorgen voor een strikte scheiding tussen vuile en schone zones, aandacht voor de logistiek rond de aan- en afvoer van materialen en zorgvuldig gebouw-, erf- en plaagdierbeheer blijven de meest effectieve manieren om insleeprisico's te verminderen. Door systematisch verbeterpunten te identificeren, kritisch te zijn op maatregelen die schijnveiligheid geven en in te zetten op bedrijfsspecifieke verbeteringen, kan — ondersteund door het gesprek met de dierenarts over het bioveiligheidsplan en eventueel met hulpmiddelen zoals fluorescentietesten en cameramonitoring — een praktisch en maatgericht plan worden opgesteld.